ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 20.5.2020
COM(2020) 204 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την πείρα που απέκτησαν τα κράτη μέλη από την υλοποίηση των εθνικών στόχων που προβλέπονται στα εθνικά σχέδια δράσης τους και την πρόοδο εφαρμογής της οδηγίας 2009/128/ΕΚ σχετικά με την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει, αν όχι το αυστηρότερο, ένα από τα αυστηρότερα συστήματα παγκοσμίως για την έγκριση και τον έλεγχο της χρήσης των γεωργικών φαρμάκων[1]. Η οδηγία 2009/128/ΕΚ[2] σχετικά με την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων (η οδηγία ΟΧΓΦ), ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2009[3], ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 396/2005[4], ο κανονισμός (ΕΕ) 2017/625 [5] και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1185/2009[6] αποτελούν τη νομική βάση για την ασφαλή και ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σκοπός αυτού του πλαισίου για τα γεωργικά φάρμακα είναι να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις που προκαλούν τα γεωργικά φάρμακα στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον, μέσω της μείωση της εξάρτησης από τα εν λόγω φάρμακα και μέσω της αύξησης της χρήσης των μη χημικών γεωργικών φαρμάκων χαμηλού κινδύνου.

Η οδηγία για την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων (ΟΧΓΦ) προβλέπει μια σειρά από ενέργειες που μπορούν να διασφαλίσουν την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων, περιορίζοντας τους κινδύνους και τις επιπτώσεις που προκαλεί η χρήση τους στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Ένα από τα βασικά στοιχεία της οδηγίας είναι η εφαρμογή της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας (ΟΦΠ) και η ενθάρρυνση εναλλακτικών προσεγγίσεων ή τεχνικών, ώστε να μειωθεί η εξάρτηση από τα γεωργικά φάρμακα. Η τρέχουσα και η μελλοντική κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) προσφέρουν διάφορα μέσα που υποστηρίζουν την εφαρμογή της ΟΦΠ από τους χρήστες[7].

---

[1] Στο πλαίσιο της παρούσας έκθεσης, ως «γεωργικό φάρμακο» νοούνται τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα (ΦΠΠ) που ορίζονται στο άρθρο 3 παράγραφος 10 στοιχείο α) της οδηγίας 2009/128/ΕΚ.

[2] Οδηγία 2009/128/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων (ΕΕ L 309 της 24.11.2009, σ. 71-86).

[3] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά και την κατάργηση των οδηγιών 79/117/ΕΟΚ και 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 309 της 24.11.2009, σ. 1-50).

[4] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 396/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Φεβρουαρίου 2005, για τα ανώτατα όρια καταλοίπων φυτοφαρμάκων μέσα ή πάνω στα τρόφιμα και τις ζωοτροφές φυτικής και ζωικής προέλευσης και για την τροποποίηση της οδηγίας 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 70 της 16.3.2005, σ. 1-16).

[5] Κανονισμός (ΕΕ) 2017/625 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2017, για τους επίσημους ελέγχους και τις άλλες επίσημες δραστηριότητες που διενεργούνται με σκοπό την εξασφάλιση της εφαρμογής της νομοθεσίας για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές και των κανόνων για την υγεία και την καλή μεταχείριση των ζώων, την υγεία των φυτών και τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα, για την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 999/2001, (ΕΚ) αριθ. 396/2005, (ΕΚ) αριθ. 1069/2009, (ΕΚ) αριθ. 1107/2009, (ΕΕ) αριθ. 1151/2012, (ΕΕ) αριθ. 652/2014, (ΕΕ) 2016/429 και (ΕΕ) 2016/2031, των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1/2005 και (ΕΚ) αριθ. 1099/2009 και των οδηγιών του Συμβουλίου 98/58/ΕΚ, 1999/74/ΕΚ, 2007/43/ΕΚ, 2008/119/ΕΚ και 2008/120/ΕΚ και για την κατάργηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 854/2004 και (ΕΚ) αριθ. 882/2004, των οδηγιών του Συμβουλίου 89/608/ΕΟΚ, 89/662/ΕΟΚ, 90/425/ΕΟΚ, 91/496/ΕΟΚ, 96/23/ΕΚ, 96/93/ΕΚ και 97/78/ΕΚ και της απόφασης 92/438/ΕΟΚ του Συμβουλίου (κανονισμός για τους επίσημους ελέγχους) (ΕΕ L 95 της 7.4.2017, σ. 1-142).

[6] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1185/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με τις στατιστικές για τα γεωργικά φάρμακα (ΕΕ L 324 της 10.12.2009, σ. 1-22).

[7] Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού

Η οδηγία ΟΧΓΦ βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις ενέργειες που πρέπει να υλοποιηθούν από τα κράτη μέλη, δεδομένων των διαφορετικών γεωργικών συνθηκών που επικρατούν εντός της ΕΕ. Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη πρέπει να εκπονήσουν εθνικά σχέδια δράσης (ΕΣΔ) στα οποία θα καθορίζονται ποσοτικοί και άλλοι στόχοι, μέτρα και χρονοδιαγράμματα. Με την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ αναμένεται να μειωθούν οι κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, αλλά και να περιοριστεί η εξάρτηση από τα γεωργικά φάρμακα.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 3 της οδηγίας ΟΧΓΦ, η Επιτροπή πρέπει να υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έκθεση σχετικά με την πείρα που απέκτησαν τα κράτη μέλη από την εφαρμογή των εθνικών στόχων που καθορίζονται στα ΕΣΔ προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της οδηγίας. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 16 της οδηγίας ΟΧΓΦ, η Επιτροπή πρέπει να υποβάλλει τακτικά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έκθεση για την πρόοδο της εφαρμογής της οδηγίας. Στην παρούσα έκθεση εξετάζονται οι εν λόγω απαιτήσεις για την υποβολή εκθέσεων.

Όπως αποτυπώνεται τόσο στην Ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία εκπονήθηκε από τον ΟΗΕ[8], όσο και στο έγγραφο προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Προς μια βιώσιμη Ευρώπη έως το 2030»[9], η βιωσιμότητα της παραγωγής τροφίμων, σημαντικό συστατικό της οποίας είναι η ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων, προβληματίζει ολοένα και περισσότερο την κοινωνία. Ο προβληματισμός αυτός εκδηλώθηκε με την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών του 2017[10], στην οποία οι πολίτες καλούσαν την Επιτροπή να θέσει, μεταξύ άλλων, υποχρεωτικούς στόχους σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μείωση της χρήσης των γεωργικών φαρμάκων. Η Επιτροπή, απαντώντας στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών[11], δεσμεύτηκε ότι θα αξιοποιήσει την παρούσα έκθεση ως ευκαιρία για να αξιολογήσει αν έχει σημειωθεί επαρκής πρόοδος όσον αφορά τον περιορισμό των κινδύνων που εγκυμονούν τα γεωργικά φάρμακα. Αν η πρόοδος δεν είναι ικανοποιητική, η Επιτροπή δεσμεύτηκε ότι θα εξετάσει τη θέσπιση υποχρεωτικού στόχου σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον περιορισμό του κινδύνου που εγκυμονούν τα γεωργικά φάρμακα.

Επιπλέον, το Ελεγκτικό Συνέδριο δημοσίευσε πρόσφατα έκθεση σχετικά με την «ορθολογική χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων»[12], στην οποία εξετάζεται αν οι ενέργειες της Επιτροπής και των κρατών μελών είχαν ως αποτέλεσμα να μειωθούν οι κίνδυνοι που

γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας.
Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).
Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής.
Πρόταση κανονισμού σχετικά με τη θέσπιση κανόνων για τη στήριξη των στρατηγικών σχεδίων που πρέπει να καταρτίζονται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (στρατηγικά σχέδια της ΚΓΠ) [COM(2018) 392].

[8] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

[9] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/commission/files/reflection-paper-towards-sustainable-europe_en

[10] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000002_el

[11] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EL/C-2017-8414-F1-EL-ANNEX-1-PART-1.PDF

[12] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_05/SR_Pesticides_EL.pdf

συνδέονται με τη χρήση των γεωργικών φαρμάκων και αν η σχετική νομοθεσία παρείχε επαρκή κίνητρα για τη μείωση της εξάρτησης από τα γεωργικά φάρμακα. Στην έκθεση διατυπώνονται αρκετές συστάσεις προς την Επιτροπή όπως, μεταξύ άλλων, να μετατραπούν οι αρχές της ΟΦΠ σε πρακτικά κριτήρια, αλλά και να βελτιωθούν τόσο οι στατιστικές για τα γεωργικά φάρμακα όσο και οι εναρμονισμένοι δείκτες.

Η μείωση του αριθμού των πτηνών στις γεωργικές εκτάσεις και του πληθυσμού των εντόμων σε περιοχές της ΕΕ αποδεικνύει ότι η βιοποικιλότητα των γεωργικών οικοσυστημάτων έχει υποβαθμιστεί σημαντικά. Για την εξέλιξη αυτή, σημαντική ευθύνη φέρουν, μεταξύ άλλων παραγόντων, και τα γεωργικά φάρμακα που χρησιμοποιούνται.

Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία[13], και ιδίως στο πλαίσιο της στρατηγικής της «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και της στρατηγικής της για τη βιοποικιλότητα. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα συμβάλλουν στη διατήρηση των υγιών οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, στην αύξηση της βιωσιμότητας των συστημάτων παραγωγής τροφίμων και στην υιοθέτηση πιο υγιεινής διατροφής, διασφαλίζοντας παράλληλα βιώσιμα μέσα βιοπορισμού για τους αγρότες, αλλά και την πρόσβαση των καταναλωτών σε υψηλής ποιότητας και θρεπτικά τρόφιμα. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι για την επίτευξη αυτών των φιλόδοξων στόχων θα πρέπει να εφαρμοστούν καινοτόμες τεχνικές.

Τα στοιχεία της παρούσας έκθεσης προέρχονται από τις ακόλουθες πηγές:

- τα 15 αναθεωρημένα ΕΣΔ που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή, και είναι διαθέσιμα στα αγγλικά, έως τις 31 Μαρτίου 2019[14]·
- τις απαντήσεις στην επιστολή που είχε αποστείλει η Επιτροπή σε όλα τα κράτη μέλη τον Οκτώβριο του 2017 για να επισημάνει επιμέρους αδυναμίες στα αρχικά τους ΕΣΔ·
- τους ελέγχους που διενήργησε η Επιτροπή σε τέσσερα κράτη μέλη το 2018[15] και σε επτά κράτη μέλη το 2019[16] προκειμένου να διερευνήσει τη συνολική πορεία εφαρμογής της οδηγίας ΟΧΓΦ·
- τις απαντήσεις στην επιστολή που είχε αποστείλει η Επιτροπή σε τέσσερα κράτη μέλη[17] τον Οκτώβριο του 2018, στην οποία διευκρινίζονταν περαιτέρω οι επιμέρους αδυναμίες των αρχικών τους ΕΣΔ·
- τις απαντήσεις 24 κρατών μελών[18] σε έρευνα της Επιτροπής που διενεργήθηκε τον Δεκέμβριο του 2018 για την επανεξέταση των αρχικών τους ΕΣΔ·
- τις πληροφορίες που κοινοποίησαν τα κράτη μέλη στις συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας για την οδηγία ΟΧΓΦ οι οποίες διοργανώθηκαν από την Επιτροπή·

---

13 Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία [COM(2019) 640 final].

14 Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία Τσεχική Δημοκρατία και Φινλανδία.

15 Βουλγαρία, Γαλλία, Ισπανία και Ουγγαρία.

16 Αυστρία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Κύπρος, Λιθουανία, Πορτογαλία και Ρουμανία.

17 Κύπρος, Λουξεμβούργο, Μάλτα και Ρουμανία.

18 Αυστρία, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Κροατία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακική Δημοκρατία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχική Δημοκρατία και Φινλανδία.

- τα αποτελέσματα του δείκτη παρακολούθησης της συμμόρφωσης που καταρτίστηκε από την Επιτροπή για να προσδιορίζεται ποσοτικά η πρόοδος που σημειώνει κάθε κράτος στην εφαρμογή κάθε άρθρου της οδηγίας ΟΧΓΦ (παράρτημα). Με τη βοήθεια του δείκτη παρακολούθησης της συμμόρφωσης υπολογίζεται ο βαθμός συμμόρφωσης με κάθε άρθρο της οδηγίας ΟΧΓΦ σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βάση τις ανωτέρω πηγές πληροφοριών και την απευθείας επικοινωνία με τα κράτη μέλη.

Η ειδική δικτυακή πύλη της Επιτροπής για την οδηγία ΟΧΓΦ φιλοξενεί όλα τα ΕΣΔ, τόσο τα αρχικά όσο και τα αναθεωρημένα (https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/nap_en). Όλες οι εκθέσεις ελέγχων διατίθενται στον ιστότοπο http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/.

2. ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας ΟΧΓΦ, τα κράτη μέλη έπρεπε να κοινοποιήσουν τα ΕΣΔ τους στην Επιτροπή και στα άλλα κράτη μέλη έως τις 26 Νοεμβρίου 2012. Στα εν λόγω ΕΣΔ θα έπρεπε να καθοριστούν ποσοτικοί και άλλοι στόχοι, μέτρα και χρονοδιαγράμματα με σκοπό τον περιορισμό των κινδύνων και των επιπτώσεων που προκαλεί η χρήση των γεωργικών φαρμάκων στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Τα κράτη μέλη κλήθηκαν επίσης να επανεξετάζουν τα ΕΣΔ τουλάχιστον ανά πενταετία.

Περισσότερα από τα δύο τρίτα των κρατών μελών δεν ολοκλήρωσαν την επανεξέταση του αρχικού τους ΕΣΔ εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας των πέντε ετών.

Οκτώ κράτη μέλη ολοκλήρωσαν την επανεξέταση του αρχικού τους ΕΣΔ εντός της πενταετούς προθεσμίας[19]. Επτά κράτη μέλη θέσπισαν νέα ΕΣΔ ως αποτέλεσμα της εν λόγω επανεξέτασης, ενώ η Γερμανία δεν επέφερε καμία σημαντική τροποποίηση, καθώς θεώρησε ότι το αρχικό της ΕΣΔ παρείχε επαρκή ευελιξία. Μέχρι να δημοσιευτεί η παρούσα έκθεση, στα οκτώ κράτη μέλη που είχαν ολοκληρώσει την επανεξέταση των αρχικών τους ΕΣΔ προστέθηκαν άλλα δεκατρία[20], τα οποία ωστόσο δεν είχαν τηρήσει την πενταετή προθεσμία. Τα υπόλοιπα επτά κράτη μέλη δεν ολοκλήρωσαν την επανεξέταση των αρχικών τους ΕΣΔ.

Λίγα μόνο κράτη μέλη καθόρισαν συγκεκριμένους χρήσιμους στόχους και δείκτες με βάση την επανεξέταση του αρχικού τους ΕΣΔ.

Τρία κράτη μέλη[21] καθόρισαν χρήσιμους στόχους με βάση την επανεξέταση του αρχικού τους ΕΣΔ. Η Γερμανία έθεσε ως στόχο να μειωθεί κατά 30 % ο πιθανός κίνδυνος για το περιβάλλον έως το 2023, ορίζοντας ως τιμή αναφοράς τον μέσο όρο της περιόδου 1996-2005. Η Δανία έθεσε ως στόχο να

[19] Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ισπανία, Λιθουανία και Λουξεμβούργο.
[20] Εσθονία, Ιρλανδία, Κύπρος, Λετονία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχική Δημοκρατία και Φινλανδία.
[21] Γαλλία, Γερμανία και Δανία.

μειωθεί κατά 40 % ο δείκτης επιβάρυνσης από τα γεωργικά φάρμακα (PLI)[22] και να μειωθεί κατά 40 % σε σύγκριση με τον δείκτη του 2011 η επιβάρυνση από τις άκρως ανησυχητικές ουσίες έως το τέλος του 2015. Τέλος, η Γαλλία έθεσε ως στόχο να μειωθεί η χρήση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων (ΦΠΠ) κατά 25 % έως το 2020 και κατά 50 % έως το 2025, σε σύγκριση με τα επίπεδα χρήσης του 2015.

Ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν στα αρχικά τους ΕΣΔ στόχους που συνδέονταν με την κατάρτιση των χειριστών και τις δοκιμές του εξοπλισμού εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων (στο εξής «στόχοι που βασίζονται στη συμμόρφωση»), χαρακτηρίζοντάς τους χρήσιμους στόχους. Μολονότι τα στοιχεία αυτά συνιστούν νομικές απαιτήσεις, τα εν λόγω κράτη μέλη θεωρούν ότι ο καθορισμός στόχου στο ΕΣΔ είχε ως αποτέλεσμα να αναδειχθεί η σημασία της συμμόρφωσης με την οδηγία ΟΧΓΦ σε αυτούς τους τομείς.

Τρία κράτη μέλη[23] παρουσίασαν χρήσιμους δείκτες για τη μείωση του κινδύνου με βάση την επανεξέταση του αρχικού τους ΕΣΔ. Πρόκειται για τον δείκτη κινδύνου SYNOPS[24] στη Γερμανία, τον δείκτη PLI στη Δανία και τον δείκτη κινδύνου για την υγεία και το περιβάλλον στη Σουηδία[25]. Άλλα κράτη μέλη παρουσίασαν μέτρα, ανεξάρτητα από δείκτες, τα οποία θεώρησαν χρήσιμα. Τα μέτρα αυτά αφορούσαν, μεταξύ άλλων, τον αριθμό των μονάδων δοσολογίας (NODU)[26], τα κατάλοιπα δραστικών ουσιών στα τρόφιμα, τον εντοπισμό δραστικών ουσιών στο νερό, τον αριθμό των ατόμων που λαμβάνουν κατάρτιση και τις ποσότητες των ΦΠΠ που διατίθενται στην αγορά.

Τα περισσότερα κράτη μέλη δεν διόρθωσαν στα αναθεωρημένα ΕΣΔ τις αδυναμίες που είχε εντοπίσει η Επιτροπή στα αρχικά τους ΕΣΔ. Έτσι, τα περισσότερα αναθεωρημένα ΕΣΔ δεν είναι αρκετά φιλόδοξα και δεν περιλαμβάνουν υψηλού επιπέδου στόχους με γνώμονα τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί ώστε να μειωθούν τόσο οι κίνδυνοι που συνδέονται με τα ΦΠΠ όσο και η εξάρτηση από αυτά.

Από τα 15 αναθεωρημένα ΕΣΔ που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή μέχρι τις 31 Μαρτίου 2019, τα 13[27] επικεντρώνονται στη μείωση του κινδύνου, ενώ η Γαλλία και το Λουξεμβούργο επικεντρώνονται στη συνολική μείωση της χρήσης των γεωργικών φαρμάκων ως μέσο για τη μείωση του κινδύνου.

Μόνο τρία κράτη μέλη[28] έθεσαν σαφώς καθορισμένους και υψηλού επιπέδου στόχους με γνώμονα τα αποτελέσματα που είχαν επιτευχθεί, όπως προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 της οδηγίας

[22] Στο δανικό ΕΣΔ, ως δείκτης επιβάρυνσης από τα γεωργικά φάρμακα (PLI) ορίζεται η συνολική επιβάρυνση που μπορούν να προκαλέσουν στην υγεία και στο περιβάλλον τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά υγείας των γεωργικών φαρμάκων με βάση τα στοιχεία πωλήσεων.

[23] Γερμανία, Δανία και Σουηδία.

[24] Ο δείκτης κινδύνου SYNOPS χρησιμοποιείται ως μοντέλο για την αξιολόγηση του κινδύνου που μπορούν να προκαλέσουν τα ΦΠΠ στο περιβάλλον (https://www.nap-pflanzenschutz.de/en/practice/assessment-of-pesticide-use/risk-analysis-synops/).

[25] Ο δείκτης περιγράφεται στο σουηδικό ΕΣΔ, που διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_swe_en.pdf

[26] Ο δείκτης NODU υπολογίζεται με βάση τα στοιχεία πωλήσεων και αντιστοιχεί στον αριθμό των μέσων θεραπευτικών αγωγών που χρησιμοποιούνται ετησίως σε όλες τις καλλιέργειες σε εθνικό επίπεδο στη Γαλλία (https://agriculture.gouv.fr/quest-ce-que-le-nodu).

[27] Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Τσεχική Δημοκρατία και Φινλανδία.

ΟΧΓΦ. Η Δανία όρισε ως τιμή-στόχο για τον δείκτη PLI το 1,96, διατηρώντας τον στόχο που είχε ορίσει στο αρχικό της ΕΣΔ. Η Γαλλία καθόρισε ως στόχο τη μείωση της χρήσης των ΦΠΠ κατά 25 % έως το 2020 και κατά 50 % έως το 2025, χωρίς να επηρεαστεί αρνητικά το εισόδημα των αγροτών. Τέλος, το Λουξεμβούργο όρισε ως υψηλού επιπέδου στόχο τη μείωση της χρήσης των ΦΠΠ κατά 50 % έως το 2030.

Οι στόχοι άλλων κρατών μελών εξαρτώνται είτε από τις ενέργειές τους είτε από τη συμμόρφωσή τους. Η Πολωνία όρισε δείκτη[29] που μετρά τον βαθμό συμμόρφωσης με επιμέρους πτυχές τόσο του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/2009, όπως π.χ. τη χρήση αδειοδοτημένων ΦΠΠ, όσο και της οδηγίας ΟΧΓΦ, όπως π.χ. τη συμμόρφωση με την υποχρέωση κατάρτισης των επαγγελματιών χρηστών, ενώ έχει θέσει υψηλού επιπέδου στόχο που εξαρτάται από τα αποτελέσματα του εν λόγω δείκτη. Τόσο η Ισπανία όσο και το Βέλγιο όρισαν σαφείς στόχους. Ωστόσο, οι στόχοι αυτοί στο σύνολό τους αφορούν συγκεκριμένους κλάδους και συνδέονται περισσότερο με τις ενέργειες που αναμένεται να υλοποιηθούν, όπως π.χ. τον αριθμό των ενημερωτικών εκστρατειών ανά έτος ή τον αριθμό των πρότυπων γεωργικών εκμεταλλεύσεων που πρόκειται να δημιουργηθούν, και λιγότερο με τις επιπτώσεις που μπορούν να προσδιοριστούν ποσοτικά, όπως π.χ. τον αριθμό των επαγγελματιών χρηστών που εφαρμόζουν μεθόδους ΟΦΠ. Η Σλοβενία και η Φινλανδία θέτουν αμφότερες στόχους που αποτελούν υφιστάμενες νομικές απαιτήσεις, όπως π.χ. την υποχρεωτική κατάρτιση όλων των εμπλεκόμενων χειριστών και τη διενέργεια επιθεωρήσεων στις οποίες δεν πρέπει να εντοπίζονται ληγμένα ΦΠΠ.

Ο συνολικός στόχος των ΕΣΔ θα πρέπει να είναι εύλογα φιλόδοξος, κάτι που δεν ισχύει για την πλειονότητα των αναθεωρημένων ΕΣΔ. Τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα είναι αυτά της Κύπρου, η οποία έχει θέσει ως στόχο τον περιορισμό των παραβιάσεων των ανώτατων ορίων καταλοίπων στο 3 % για τα τρόφιμα που παράγονται στην Κύπρο, αλλά και της Ισπανίας, η οποία μολονότι διαθέτει ένα εκατομμύριο γεωργικές εκμεταλλεύσεις[30], έχει θέσει ως στόχο τη δημιουργία τουλάχιστον δύο πιλοτικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων για την προώθηση της ΟΦΠ.

Μόνο στα μισά από τα αναθεωρημένα ΕΣΔ προσδιορίζονται στοιχεία προτεραιότητας ή ορθές πρακτικές και μόνο σε ένα προσδιορίζονται δραστικές ουσίες που προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία.

Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να προσδιορίζουν είτε στοιχεία προτεραιότητας είτε ορθές πρακτικές στα οικεία ΕΣΔ με βάση το άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της οδηγίας ΟΧΓΦ. Στοιχεία προτεραιότητας είναι π.χ. οι δραστικές ουσίες, οι καλλιέργειες και οι περιοχές ή πρακτικές που χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή. Πέντε κράτη μέλη[31] προσδιόρισαν δραστικές ουσίες προτεραιότητας στα αναθεωρημένα τους ΕΣΔ. Ορισμένα κράτη μέλη, μεταξύ αυτών η Γαλλία, η Ισπανία και η Πολωνία, όρισαν ως στοιχείο προτεραιότητας ήσσονος σημασίας καλλιέργειες, διευρύνοντας παράλληλα το φάσμα των τεχνικών ελέγχου των επιβλαβών οργανισμών σ' αυτές τις

[28] Γαλλία, Δανία και Λουξεμβούργο.

[29] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_pol-rev-2018_en.pdf

[30] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ef_m_farmleg&lang=en

[31] Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Λουξεμβούργο και Σλοβενία.

καλλιέργειες. Τέλος, σε κανένα αναθεωρημένο ΕΣΔ δεν προσδιορίστηκαν ρητά περιοχές προτεραιότητας ή ορθές πρακτικές.

Τα ΕΣΔ πρέπει να περιλαμβάνουν δείκτες για την παρακολούθηση της χρήσης των ΦΠΠ που περιέχουν δραστικές ουσίες οι οποίες προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία, όπως ορίζεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 της οδηγίας ΟΧΓΦ. Η Γαλλία είναι το μοναδικό κράτος μέλος που προβλέπει στο ΕΣΔ της την παρακολούθηση της χρήσης των δραστικών ουσιών που προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία. Συγκεκριμένα, παρακολουθούνται οι ποσότητες των δραστικών ουσιών που έχουν ταξινομηθεί ως καρκινογόνες, μεταλλαξιογόνες και τοξικές για την αναπαραγωγή με βάση τις ετήσιες πωλήσεις.

Μολονότι σε κανένα αναθεωρημένο ΕΣΔ δεν προσδιορίζονται επίσημα ορθές πρακτικές, όπως προβλέπεται στο άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της οδηγίας ΟΧΓΦ, όλα τα ΕΣΔ περιλαμβάνουν ορισμένες ενέργειες που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ορθές πρακτικές. Κατά τη διάρκεια των ελέγχων της Επιτροπής, διαπιστώθηκε ότι σε πολλές περιπτώσεις τα κράτη μέλη θεσπίζουν μέτρα τα οποία υπερβαίνουν τις ελάχιστες απαιτήσεις που προβλέπει η οδηγία ΟΧΓΦ. Μεταξύ άλλων:

- Η Δανία, το Λουξεμβούργο και η Ιρλανδία θέσπισαν μέτρα που προβλέπουν ότι τα σημεία πώλησης των ΦΠΠ ερασιτεχνικής χρήσης πρέπει να διαθέτουν καταρτισμένο και πιστοποιημένο πρόσωπο που θα παρέχει οδηγίες στους αγοραστές, ενώ η Γαλλία έχει απαγορεύσει τα σημεία αυτοεξυπηρέτησης για την αγορά ΦΠΠ ερασιτεχνικής χρήσης.
- Το Βέλγιο σχεδιάζει να απαγορεύσει τόσο την πώληση όλων των χημικών ΦΠΠ σε ερασιτέχνες, με εξαίρεση τις βασικές και χαμηλού κινδύνου ουσίες, όσο και τη διαφήμιση των ΦΠΠ ερασιτεχνικής χρήσης.
- Η Τσεχική Δημοκρατία προτίθεται να καθιερώσει υποχρεωτικό διαδικτυακό σύστημα για την καταγραφή όλων των χρήσεων των ΦΠΠ από τους επαγγελματίες χρήστες έως το 2022, προκειμένου να συμβάλει στην πιο στοχευμένη παρακολούθηση των υδάτων.
- Η Ισπανία προτίθεται να δημιουργήσει εφαρμογή πληροφορικής με την οποία θα καταγράφονται ηλεκτρονικά όλες οι συναλλαγές με ΦΠΠ και στόχος της είναι τουλάχιστον το 50 % των διανομέων να χρησιμοποιούν αυτό το σύστημα κατά την περίοδο ισχύος του ΕΣΔ.
- Η Ισπανία θέσπισε μέτρα που προβλέπουν τη διενέργεια συχνότερων δοκιμών στον εξοπλισμό εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων που ανήκει σε προμηθευτές, καθώς ο εν λόγω εξοπλισμός είναι πολύ πιθανό να χρησιμοποιείται περισσότερο συχνά και σε μεγαλύτερη έκταση.
- Η Σλοβενία θέσπισε μέτρα που προβλέπουν την υποχρεωτική καταχώριση όλου του νέου εξοπλισμού εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων, επισημαίνοντας ότι οι όποιες ατέλειες θα πρέπει να διορθώνονται κατά την καταχώριση του εξοπλισμού, και όχι να εντοπίζονται στην πρώτη υποχρεωτική επιθεώρηση που διενεργείται μετά από πέντε έτη.
- Το Βέλγιο θέτει ως στόχο το 100 % του εξοπλισμού εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων να διαθέτουν ακροφύσια χαμηλής αερομεταφοράς κατά την περίοδο ισχύος του ΕΣΔ.
- Η Ιρλανδία διαθέτει ολοκληρωμένο σύστημα γεωργικής εκπαίδευσης, έρευνας και εφαρμογών, το οποίο χρηματοδοτείται με δημόσιους πόρους και συμβάλλει στην επικαιροποιημένη και άρτια πληροφόρηση των καλλιεργητών για τις τεχνικές ΟΦΠ.
- Η Δανία σχεδιάζει να συστήσει σύμπραξη για την τεχνολογία ψεκασμού ακριβείας

προκειμένου να ενθαρρύνει τη χρήση εργαλείων, όπως τα παγκόσμια συστήματα προσδιορισμού θέσης (GPS) και οι δρόνοι. Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί καλό παράδειγμα συνεργασίας με ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων και έχει σκοπό την επίτευξη των στόχων της οδηγίας ΟΧΓΦ.

3. ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

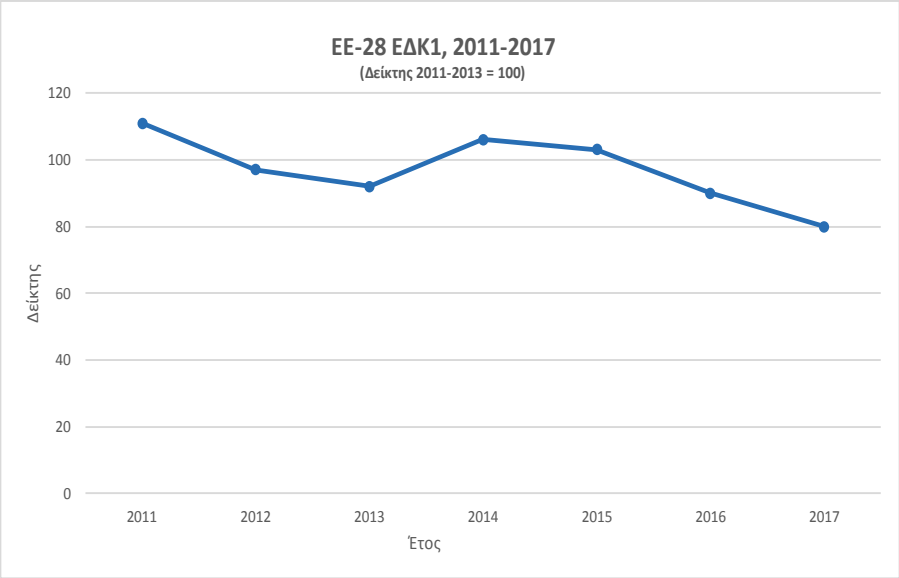
Η Επιτροπή κατάρτισε δύο εναρμονισμένους δείκτες κινδύνου, σύμφωνα με τους οποίους, από την έναρξη ισχύος της οδηγίας ΟΧΓΦ, ο κίνδυνος που προέρχεται από την πώληση ΦΠΠ υποχώρησε αλλά, την ίδια στιγμή, ο αντίστοιχος δείκτης που συνδέεται με τη χορήγηση αδειών έκτακτης ανάγκης έχει αυξηθεί σημαντικά.

Με βάση τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 15 παράγραφος 1 της οδηγίας ΟΧΓΦ, καθιερώθηκαν εναρμονισμένοι δείκτες κινδύνου, όπως προβλέπει η οδηγία 2019/782 της Επιτροπής[32]. Το μέτρο αυτό συνάδει άλλωστε με τη δέσμευση που αναλήφθηκε με αφορμή την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών για την «απαγόρευση του glyphosate και την προστασία των πολιτών και του περιβάλλοντος από τα τοξικά φυτοφάρμακα». Οι εν λόγω δείκτες δίνουν τη δυνατότητα στην Επιτροπή να προσδιορίζει ποσοτικά τη συνολική πορεία μείωσης των κινδύνων που εγκυμονούν τα ΦΠΠ, όπως προβλέπεται στην οδηγία ΟΧΓΦ.

Ο πρώτος εναρμονισμένος δείκτης κινδύνου βασίζεται στις ποσότητες ΦΠΠ που διατίθενται (και πωλούνται) στην αγορά κάθε κράτους μέλους, ενώ ο δεύτερος δείκτης βασίζεται στον αριθμό των αδειών έκτακτης ανάγκης που χορηγούνται δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 από κάθε κράτος μέλος. Και στους δύο δείκτες εφαρμόζονται συντελεστές στάθμισης που αντικατοπτρίζουν τις εγγενείς επικίνδυνες ιδιότητες των δραστικών ουσιών των ΦΠΠ. Για τον υπολογισμό των εν λόγω δεικτών πρέπει να χρησιμοποιείται τιμή βάσης που προκύπτει από τα στοιχεία τριών ετών, καθώς σε κάθε έτος χρησιμοποιούνται διαφορετικές ποσότητες και διαφορετικά είδη ΦΠΠ ανάλογα με την έκταση και τη σοβαρότητα των εστιών επιβλαβών οργανισμών που εκδηλώνονται.

[32] Οδηγία (ΕΕ) 2019/782 της Επιτροπής, της 15ης Μαΐου 2019, για την τροποποίηση της οδηγίας 2009/128/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την καθιέρωση εναρμονισμένων δεικτών κινδύνου C/2019/3580 (ΕΕ L 127 της 16.5.2019, σ. 4–10).

Διάγραμμα 1. Τάση εναρμονισμένου δείκτη κινδύνου 1 (ΕΔΚ 1), με τιμή αναφοράς το 100, βάσει της μέσης τιμής των ετών 2011, 2012 και 2013

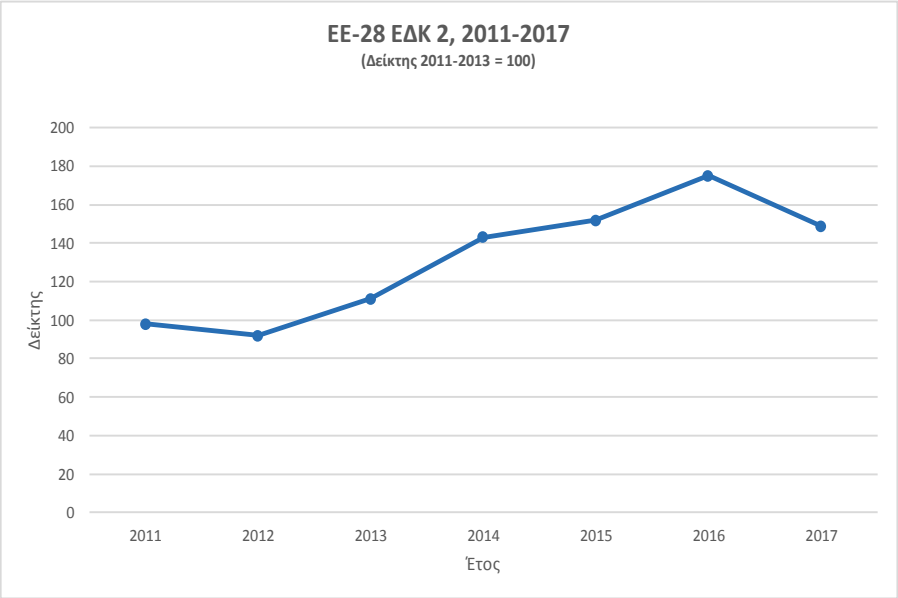

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σύμφωνα με τον εναρμονισμένο δείκτη κινδύνου 1, από την περίοδο βάσης έως το 2017 ο κίνδυνος μειώθηκε κατά 20 %, μολονότι η ποσότητα των ΦΠΠ που διατέθηκαν στην αγορά παρέμεινε σχετικά σταθερή την περίοδο αυτή[33]. Η εξέλιξη αυτή υποδηλώνει ότι ολοένα και περισσότερο χρήστες στρέφονται πλέον σε λιγότερο επικίνδυνες ουσίες. Ωστόσο, ο κίνδυνος και η χρήση των ΦΠΠ μπορούν να μειωθούν ακόμα περισσότερο, αν η οδηγία ΟΧΓΦ εφαρμοστεί αποτελεσματικότερα και αν η χρήση των τεχνικών ΟΦΠ επεκταθεί περαιτέρω και διαδοθεί, μεταξύ άλλων, η χρήση των μη χημικών τεχνικών ελέγχου των επιβλαβών οργανισμών.

[33] Διατίθεται στον ιστότοπο: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=aei_fm_salpest09&lang=en

Διάγραμμα 2. Τάση εναρμονισμένου δείκτη κινδύνου 2 (ΕΔΚ 2), με τιμή αναφοράς το 100, βάσει της μέσης τιμής των ετών 2011, 2012 και 2013

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σύμφωνα με τον εναρμονισμένο δείκτη 2, από την περίοδο αναφοράς έως το 2017 καταγράφηκε αύξηση κατά 50 %. Ο δείκτης αυτός βασίζεται στον αριθμό των αδειών έκτακτης ανάγκης και σταθμίζεται με βάση τον συντελεστή εγγενούς κινδύνου των δραστικών ουσιών των ΦΠΠ. Ωστόσο, η έκταση χρήσης των εκάστοτε αδειών έκτακτης ανάγκης (και, ως εκ τούτου, οι ποσότητες ΦΠΠ που χρησιμοποιούνται) ποικίλλει σημαντικά· π.χ. μπορεί να αφορά από λίγα εκτάρια, αν πρόκειται για πολύ μικρές καλλιέργειες, έως και μεικτές εκμεταλλεύσεις μεγάλων καλλιεργειών στις οποίες γίνεται εκτεταμένη χρήση ΦΠΠ. Δεδομένου ότι ούτε οι ποσότητες των ΦΠΠ που χρησιμοποιήθηκαν ούτε και οι πληροφορίες που αφορούν τις ποσότητες αυτές καταγράφηκαν με τον ίδιο τρόπο από όλα τα κράτη μέλη που χορήγησαν αυτές τις άδειες έκτακτης ανάγκης την περίοδο 2011-2017, δεν κατέστη δυνατό να καταρτιστεί πιο εξειδικευμένος δείκτης.

Οι άδειες αυτές χορηγούνται για πολλούς και διάφορους λόγους, μεταξύ άλλων για νεοεμφανιζόμενους φυτοϋγειονομικούς κινδύνους και για χρήσεις ήσσονος σημασίας, όπως ορίζεται στο άρθρο 3 παράγραφος 26 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/2009. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι άδειες αυτές μπορεί να αποτελούν σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση για να περιορίσει τη διασπορά νέων επιβλαβών οργανισμών, καθώς τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να χορηγούν τις εν λόγω άδειες σχετικά γρήγορα μετά τον εντοπισμό του επιβλαβούς οργανισμού. Ωστόσο, η σημαντική αύξηση του αριθμού των εν λόγω αδειών μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι τα κράτη μέλη δεν εφάρμοσαν πλήρως τόσο την οδηγία ΟΧΓΦ όσο και τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 για τους λόγους που εξηγούνται στη συνέχεια.

Η τάση του εναρμονισμένου δείκτη κινδύνου 2 αποδεικνύει ότι οι εναλλακτικές τεχνικές που μπορούν να προλάβουν την εμφάνιση επιβλαβών οργανισμών και να μειώσουν έτσι την εξάρτηση από τα ΦΠΠ, είτε δεν είναι ακόμα διαθέσιμες είτε δεν εφαρμόζονται επαρκώς. Αναδεικνύει επίσης την ανάγκη εκπλήρωσης των νομικών υποχρεώσεων που υπέχουν τα κράτη μέλη δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/2009, τα οποία πρέπει να τηρούν τις προθεσμίες όταν αποφασίζουν για την έγκριση των ΦΠΠ και να αξιοποιούν πλήρως τις δυνατότητες για τις χρήσεις ήσσονος σημασίας που

προβλέπονται στο άρθρο 51 του κανονισμού (επέκταση αδειών για χρήσεις ήσσονος σημασίας). Με τον τρόπο αυτό θα διευρυνθεί επίσης το φάσμα των νόμιμων ΦΠΠ που θα τίθενται στη διάθεση των καλλιεργητών, όπως επισημάνθηκε στην αξιολόγηση της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα και τα κατάλοιπα φυτοφαρμάκων [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 και κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 396/2005][34], η οποία διενεργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος REFIT.

Τα κράτη μέλη πρέπει να υπολογίζουν τους εναρμονισμένους δείκτες κινδύνου 1 και 2, να εντοπίζουν τις τάσεις χρήσης ορισμένων δραστικών ουσιών και να προσδιορίζουν στοιχεία προτεραιότητας, όπως δραστικές ουσίες, καλλιέργειες, περιοχές ή πρακτικές που χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή, ή και ορθές πρακτικές. Πρέπει επίσης να κοινοποιούν τα αποτελέσματα των εν λόγω αξιολογήσεων στην Επιτροπή και στα άλλα κράτη μέλη και να θέτουν αυτά τα στοιχεία στη διάθεση του κοινού. Προς το παρόν, είκοσι κράτη μέλη έχουν υπολογίσει και δημοσιεύσει τους εναρμονισμένους δείκτες κινδύνου 1 και 2, αλλά λίγα μόνο κράτη μέλη έχουν εντοπίσει τις τάσεις χρήσης ορισμένων δραστικών ουσιών και έχουν προσδιορίσει στοιχεία προτεραιότητας ή ορθές πρακτικές[35].

Οι εναρμονισμένοι δείκτες κινδύνου 1 και 2 είναι αμφότεροι υψηλού επιπέδου δείκτες, και σύμφωνα με το άρθρο 15 της οδηγίας ΟΧΓΦ, τα κράτη μέλη μπορούν να εξακολουθούν να χρησιμοποιούν υφιστάμενους εθνικούς δείκτες ή να υιοθετούν άλλους κατάλληλους δείκτες επιπλέον των εναρμονισμένων, προκειμένου να απεικονίζονται καλύτερα οι τάσεις των κινδύνων που απειλούν την περιοχή τους.

Τέλος, η Επιτροπή δεσμεύτηκε ότι θα καταβάλλει προσπάθειες για την κατάρτιση και άλλων εναρμονισμένων δεικτών κινδύνου, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, και λαμβάνοντας υπόψη νέες πηγές δεδομένων, ώστε να αξιολογείται καλύτερα η εξέλιξη των κινδύνων που εγκυμονεί η χρήση των ΦΠΠ και η εξάρτηση από αυτά. Ειδικότερα, η Επιτροπή θεωρεί ότι η κατάρτιση νέου δείκτη, ο οποίος θα χρησιμοποιείται εναλλακτικά του εναρμονισμένου δείκτη κινδύνου 2 και θα απεικονίζει με μεγαλύτερη ακρίβεια τους κινδύνους που εγκυμονούν οι άδειες έκτακτης ανάγκης, πρέπει εν προκειμένω να αποτελέσει ύψιστη προτεραιότητα. Ο νέος δείκτης που θα καταρτιστεί θα πρέπει να βασίζεται στον αριθμό των εν λόγω αδειών, στην έκταση της χρήσης τους, όπως αυτή θα προκύπτει από τις επιμέρους άδειες (π.χ. αριθμός εκταρίων στα οποία χρησιμοποιούνται ΦΠΠ), και στις ιδιότητες των ΦΠΠ που χρησιμοποιούνται, ώστε να απεικονίζονται καλύτερα οι κίνδυνοι που προκύπτουν από τις άδειες έκτακτης ανάγκης.

Διεξοδικότερη ανάλυση για τους εναρμονισμένους δείκτες κινδύνου παρουσιάζεται στον ιστότοπο https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators_en.

4. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

[34] Διατίθεται στον ιστότοπο https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/refit_en

[35] Σχετικές πληροφορίες για κάθε κράτος μέλος διατίθενται στον ιστότοπο https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators/trends-hri-ms_en

Μολονότι σημειώθηκαν εκτεταμένες καθυστερήσεις κατά την επανεξέταση των ΕΣΔ, και τα περισσότερα αναθεωρημένα ΕΣΔ δεν παρουσίασαν υψηλού επιπέδου στόχους με γνώμονα τα αποτελέσματα που είχαν επιτευχθεί, τα κράτη μέλη σημείωσαν πρόοδο στην εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ τα τελευταία δύο έτη. Για τις περιπτώσεις στις οποίες η πρόοδος δεν ήταν ικανοποιητική, η Επιτροπή εξετάζει επί του παρόντος να προβεί σε διάφορες ενέργειες, ακόμη και να κινήσει διαδικασίες επί παραβάσει.

Στην έκθεση της Επιτροπής του 2017[36] αναγνωρίζεται η σημαντική πρόοδος που έχει σημειωθεί, αλλά διαπιστώνεται ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να εντείνουν τις προσπάθειες που καταβάλλουν για την εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ ώστε να επιτύχουν την επιδιωκόμενη βελτίωση των περιβαλλοντικών και υγειονομικών συνθηκών. Σύμφωνα με την έκθεση, οι επιμέρους τομείς που πρέπει να βελτιωθούν είναι η επιθεώρηση του εξοπλισμού εφαρμογής των γεωργικών φαρμάκων, η πληροφόρηση για τα περιστατικά δηλητηρίασης και η αξιολόγηση της εφαρμογής της ΟΦΠ.

Στην έκθεση διαπιστώνεται ότι τα κράτη μέλη πρέπει να επανεξετάσουν και να βελτιώσουν την ποιότητα των ΕΣΔ τους, θεσπίζοντας ειδικούς και μετρήσιμους στόχους και δείκτες στο πλαίσιο της μακροπρόθεσμης στρατηγικής τους για τη μείωση των κινδύνων και των επιπτώσεων από τη χρήση των γεωργικών φαρμάκων. Οι στόχοι αυτοί θα επιτρέψουν στα κράτη μέλη να παρακολουθούν την πρόοδο της εφαρμογής της οδηγίας ΟΧΓΦ και να προσαρμόζουν τη στρατηγική τους ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται.

Η Επιτροπή ακολούθησε πολύπλευρη προσέγγιση για να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες που παρουσιάστηκαν κατά την εφαρμογή της οδηγίας από τα κράτη μέλη. Τον Οκτώβριο του 2017 η Επιτροπή, αφού εξέτασε αναλυτικά τα αρχικά ΕΣΔ, έστειλε επιστολή σε κάθε κράτος μέλος για να επισημάνει τις επιμέρους αδυναμίες των εν λόγω σχεδίων τους. Στις επιστολές αυτές η Επιτροπή παρότρυνε τα κράτη μέλη να μελετήσουν αυτά τα ζητήματα ενόψει της ενδεχόμενης αναθεώρησης των ΕΣΔ τους.

Με βάση τις απαντήσεις που έλαβε, η Επιτροπή ανέλαβε την πρωτοβουλία να διενεργήσει μια σειρά από στοχευμένους ελέγχους προκειμένου να αξιολογήσει την εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ σε έντεκα κράτη μέλη, και επιπροσθέτως, έστειλε επιστολή σε τέσσερα κράτη μέλη προκειμένου να αποσαφηνίσει ορισμένες πτυχές της εφαρμογής της οδηγίας ΟΧΓΦ.

Τέλος, η Επιτροπή κατάρτισε δείκτη παρακολούθησης της συμμόρφωσης, ο οποίος απεικονίζει συνοπτικά την πρόοδο που σημειώνουν τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή κάθε άρθρου της οδηγίας ΟΧΓΦ. Σύμφωνα μ' αυτόν τον δείκτη, την περίοδο 2017-2019 η συνολική εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ βελτιώθηκε κατά 10 %, όπως παρουσιάζεται στο παράρτημα Ι.

[36] Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με τα εθνικά σχέδια δράσης των κρατών μελών και την πρόοδο της εφαρμογής της οδηγίας 2009/128/ΕΚ σχετικά με την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων [COM(2017) 587], διαθέσιμη στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_report-overview_el.pdf

Με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν σ' αυτές τις δύο διαδοχικές επιστολές, τα αποτελέσματα των ελέγχων και την πρόοδο που αποτυπώνει ο δείκτης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι από το 2017 και μετά, σημειώθηκε περαιτέρω πρόοδος στην εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ. Ενδεικτικά, ο αριθμός των περιοχών στις οποίες εφαρμόζεται η τεχνική του αεροψεκασμού μειώνεται συνεχώς και τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν καθιερώσει ολοκληρωμένα συστήματα για την κατάρτιση και την πιστοποίηση των χρηστών και για τον έλεγχο του εξοπλισμού εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων, ενώ θέσπισαν και μέτρα που προστατεύουν το θαλάσσιο περιβάλλον και συμβάλλουν στην ασφαλή αποθήκευση και τον ασφαλή χειρισμό των γεωργικών φαρμάκων.

Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη εντοπίζονται ακόμα αδυναμίες κατά την εφαρμογή ορισμένων πτυχών της οδηγίας ΟΧΓΦ. Οι περισσότερες αδυναμίες αφορούν τις καθυστερήσεις στην επανεξέταση των ΕΣΔ, τις καθυστερήσεις στις δοκιμές του εξοπλισμού εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων και τους ανεπαρκείς ελέγχους που διενεργούν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της αξιολόγησης της εφαρμογής της οδηγίας ΟΧΓΦ, όσον αφορά π.χ. την ΟΦΠ. Για τις περιπτώσεις στις οποίες η πρόοδος δεν ήταν ικανοποιητική, η Επιτροπή εξετάζει επί του παρόντος να προβεί σε διάφορες ενέργειες, ακόμη και να κινήσει διαδικασίες επί παραβάσει.

4.1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Η αξιολόγηση της εφαρμογής της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας (ΟΦΠ) από τα κράτη μέλη εξακολουθεί να αποτελεί τη σημαντικότερη αδυναμία τους κατά την εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ.

Στο άρθρο 3 παράγραφος 6 της οδηγίας ΟΧΓΦ, ως «ολοκληρωμένη φυτοπροστασία» νοείται «η προσεκτική εξέταση όλων των διαθέσιμων μεθόδων προστασίας των φυτών και η επακόλουθη ενοποίηση των κατάλληλων μέτρων που αποθαρρύνουν την ανάπτυξη πληθυσμών επιβλαβών οργανισμών και διατηρούν τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων και άλλων μορφών επέμβασης σε δικαιολογημένα από οικονομικής και οικολογικής πλευράς επίπεδα και μειώνουν ή ελαχιστοποιούν τους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον». Η Επιτροπή θεωρεί ότι η ΟΦΠ αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της οδηγίας ΟΧΓΦ και ότι η πλήρης εφαρμογή της είναι αναγκαία για να μειωθεί η εξάρτηση από τα γεωργικά φάρμακα.

Οι οκτώ γενικές αρχές της ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας παρατίθενται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας ΟΧΓΦ. Ωστόσο, η οδηγία δεν προσδιορίζει με ποιον τρόπο θα εφαρμοστούν στην πράξη οι εν λόγω αρχές, αφήνοντας το έργο αυτό στα κράτη μέλη. Με βάση τις αρχές της επικουρικότητας, τα εν λόγω κριτήρια εφαρμογής πρέπει να καθοριστούν σε εθνικό ή και σε υποεθνικό επίπεδο, δεδομένων των διαφορών που παρατηρούνται στον γεωργικό τομέα, τόσο μεταξύ όσο και εντός των κρατών μελών, ως προς το κλίμα, το είδος των καλλιεργειών και τις τεχνικές παραγωγής. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν έχουν μετατρέψει τις γενικές αρχές της ΟΦΠ σε περιοριστικά και αξιολογήσιμα κριτήρια, ώστε να εφαρμόζονται υποχρεωτικά από τους χρήστες. Ως εκ τούτου, οι αρμόδιες αρχές δεν έχουν περιοριστικά και αξιολογήσιμα κριτήρια για να προσδιορίζουν τη συμμόρφωση με την ΟΦΠ, και για τον λόγο αυτόν υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η ΟΦΠ εφαρμόζεται συστηματικά.

Σύμφωνα με την τρέχουσα νομοθεσία για την ΚΓΠ και τις σχετικές προτάσεις που θα υποβληθούν στο μέλλον, τα κράτη μέλη πρέπει να καθιερώσουν σύστημα παροχής συμβουλών στους δικαιούχους σχετικά με τη διαχείριση των εκτάσεων και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, και κυρίως για την απαίτηση που αναφέρεται στο άρθρο 14 της οδηγίας ΟΧΓΦ όσον αφορά την ΟΦΠ. Στο πλαίσιο του συστήματος, οι δικαιούχοι και οι αγρότες μπορούν προαιρετικά να έχουν πρόσβαση σε συμβουλές για τις ορθές γεωργικές πρακτικές και, μεταξύ άλλων, για τις μεθόδους ΟΦΠ.

Όλα τα κράτη μέλη προβαίνουν σε ενέργειες για να ενθαρρύνουν την ΟΦΠ, αλλά η έκταση των ερευνητικών δραστηριοτήτων που χρηματοδοτούνται με δημόσιους πόρους και επικεντρώνονται στην εφαρμοσμένη γεωργία διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Επίσης, σε πολλά κράτη μέλη οι δομές που συνδέουν τους ερευνητές με τους αγρότες και διευκολύνουν την παροχή των αναγκαίων για τους αγρότες πρακτικών συμβουλών είναι ανεπαρκείς.

Για να αντιμετωπιστεί η αδυναμία αξιολόγησης της εφαρμογής της ΟΦΠ, όπως επισημαίνεται στην έκθεση της Επιτροπής του 2017, η Επιτροπή οργάνωσε σειρά σεμιναρίων στο πλαίσιο του προγράμματος «Καλύτερη κατάρτιση για ασφαλέστερα τρόφιμα» (πρόγραμμα BSTF), καθώς και ημερίδα για την ΟΦΠ, ώστε να προσφέρει στα κράτη μέλη το πλαίσιο βάσει του οποίου θα μπορέσουν να θεσπίσουν περιοριστικά και αξιολογήσιμα κριτήρια, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση της εφαρμογής της ΟΦΠ.

Ωστόσο, παρά τα πολλά καλά παραδείγματα ερευνών και προωθητικών ενεργειών που υλοποίησαν τα κράτη μέλη για την ΟΦΠ, η αξιολόγηση της εφαρμογής της ΟΦΠ εξακολουθεί να αποτελεί τη σημαντικότερη αδυναμία στο πλαίσιο της εφαρμογής της οδηγίας ΟΧΓΦ. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη δεν κατάφεραν να αξιοποιήσουν τις σημαντικές δυνατότητες που προσέφερε η νομοθεσία για την ευρύτερη χρήση της ΟΦΠ όπως, μεταξύ άλλων, τη διάδοση της χρήσης των μη χημικών τεχνικών ελέγχου για τους επιβλαβείς οργανισμούς.

5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΟΥ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

Στην παρούσα ενότητα περιγράφονται διάφορες ενέργειες στις οποίες προέβη η Επιτροπή για να υποστηρίξει την εφαρμογή της οδηγίας, ορισμένες από τις οποίες ανταποκρίνονται στα αιτήματα που διατυπώθηκαν από το Κοινοβούλιο.

Οι υπουργοί αναγνώρισαν ότι είναι σημαντικό να επιτευχθούν οι στόχοι της οδηγίας ΟΧΓΦ και να επισπευσθεί η εφαρμογή των αρχών της ΟΦΠ, μετά την παρουσίαση της έκθεσης της Επιτροπής του 2017 στη σύνοδο του Συμβουλίου «Γεωργία και Αλιεία» της 6ης Νοεμβρίου 2017[37]. Οι υπουργοί υποστήριξαν ότι τα ΦΠΠ χαμηλού κινδύνου, τα συστήματα παρακολούθησης επιβλαβών οργανισμών, η χρηματοδοτική στήριξη, οι μη χημικές μέθοδοι ελέγχου, αλλά και οι εναρμονισμένοι δείκτες κινδύνου αποτελούν σημαντικούς τομείς μέσω των οποίων θα μπορούσε να βελτιωθεί η εφαρμογή των αρχών της ΟΦΠ.

[37] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://www.consilium.europa.eu/el/meetings/agrifish/2017/11/06/

Πιο πρόσφατα, και συγκεκριμένα τον Φεβρουάριο του 2019, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε μη νομοθετικό ψήφισμα για την εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ[38]. Στο ψήφισμα αυτό το Κοινοβούλιο εκφράζει τη λύπη του επειδή η συνολική πρόοδος εφαρμογής της οδηγίας από τα κράτη μέλη δεν επαρκεί για να μειωθούν οι κίνδυνοι και η εξάρτηση από τη χρήση των γεωγραφικών φαρμάκων. Το Κοινοβούλιο υποστήριξε ότι πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στη μείωση των κινδύνων και επισήμανε ότι η εφαρμογή πρακτικών ΟΦΠ, όπως π.χ. οι μη χημικές εναλλακτικές μέθοδοι και τα χαμηλού κινδύνου ΦΠΠ, ενισχύει σημαντικά στις προσπάθειες που καταβάλλονται για την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ. Τέλος, κάλεσε την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να προβούν σε σειρά ενεργειών για να βελτιωθεί η εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ. Μεταξύ άλλων, ζήτησε να καταρτιστούν κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση της εφαρμογής της ΟΦΠ, να προστατευθούν οι ευάλωτες ομάδες και το ευρύ κοινό, αλλά και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση τόσο στην ανάπτυξη εναλλακτικών τεχνικών χαμηλού κινδύνου, οι οποίες θα χρησιμοποιούνται αντί των γεωργικών φαρμάκων, όσο και στην προώθηση της γεωργίας ακριβείας και της ψηφιακής γεωργίας, προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος που εγκυμονούν τα γεωργικά φάρμακα.

5.1 ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΕΣΤΕΡΑ ΤΡΟΦΙΜΑ (BTSF)[39]

Η Επιτροπή βοήθησε τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν την οδηγία ΟΧΓΦ διοργανώνοντας σεμινάρια στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας BTSF.

Από το 2015 έως το 2018 η Επιτροπή διοργάνωσε 12 διαδοχικά σεμινάρια BTSF με θέμα τον εξοπλισμό εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων, στα οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 200 αξιωματούχοι και από τα 28 κράτη μέλη. Στα σεμινάρια αυτά τα κράτη μέλη απέκτησαν τις απαιτούμενες γνώσεις για να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους σε σχέση με τον έλεγχο του εξοπλισμού εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων.

Η Επιτροπή διοργάνωσε και δεύτερη σειρά σεμιναρίων BTSF για τον εξοπλισμό εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων, τα οποία ξεκίνησαν το τρίτο τρίμηνο του 2019. Τα έξι αυτά σεμινάρια εστιάζουν στις τεχνικές επιθεωρήσεων και ρύθμισης του εξοπλισμού, και ο αριθμός των συμμετεχόντων αναμένεται να προσεγγίσει τα 120 άτομα.

Η Επιτροπή διοργάνωσε επίσης σειρά σεμιναρίων BTSF με θέμα την εφαρμογή της ΟΦΠ. Τα 14 αυτά σεμινάρια ξεκίνησαν το 2018 και θα ολοκληρωθούν το 2020. Τα σεμινάρια είναι ειδικά προσαρμοσμένα ώστε να καλύπτουν τα διαφορετικά είδη καλλιεργειών και τις διαφορετικές γεωπονικές πρακτικές σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αναμένεται ότι τα κράτη μέλη, με τις γνώσεις που απέκτησαν σ' αυτά τα σεμινάρια, εφοδιάστηκαν με τα αναγκαία εργαλεία για να αξιολογήσουν την εφαρμογή της ΟΦΠ σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης.

---

[38] Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2019, σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2009/128/ΕΚ σχετικά με την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων [2017/2284(INI)], διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2019-0082+0+DOC+XML+V0//EL

[39] Η πρωτοβουλία της Επιτροπής «Καλύτερη κατάρτιση για ασφαλέστερα τρόφιμα» (πρωτοβουλία BTSF) αφορά τη νομοθεσία για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές, την υγεία και την καλή μεταχείριση των ζώων, καθώς και τους φυτοϋγειονομικούς κανόνες. Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφθείτε τον ιστότοπο https://ec.europa.eu/food/safety/btsf_en

5.2 ΕΓΚΡΙΣΗ ΔΡΑΣΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

Ο αριθμός των εγκρίσεων των μη χημικών και βασικών δραστικών ουσιών χαμηλού κινδύνου παρουσιάζει συνεχώς ανοδική τάση.

Η Επιτροπή έχει προβεί σε σειρά ενεργειών για να επισπεύσει τις διαδικασίες διάθεσης ΦΠΠ χαμηλού κινδύνου στην αγορά. Μεταξύ άλλων, δίνεται προτεραιότητα στην επικαιροποίηση, μέχρι το τέλος του 2020, των απαιτήσεων για δεδομένα και μεθοδολογίες αξιολόγησης των μικροοργανισμών, και δρομολογούνται σεμινάρια κατάρτισης BTSF εντός του 2020, προκειμένου να ενισχυθεί η τεχνογνωσία των κρατών μελών όσον αφορά την αξιολόγηση των εφαρμογών μικροοργανισμών και άλλων βιολογικών γεωργικών φαρμάκων.

Οι εγκρίσεις των μη χημικών και βασικών δραστικών ουσιών χαμηλού κινδύνου παρουσιάζουν συνεχώς ανοδική τάση καθώς, από λιγότερες από 60 που ήταν το 2009, αυξήθηκαν περίπου στις 120 το 2019. Οι εν λόγω δραστικές ουσίες επιτρέπουν στους αγρότες να ελέγχουν τους επιβλαβείς οργανισμούς και, παράλληλα, να περιορίζουν τους κινδύνους που εγκυμονούν τα ΦΠΠ.

Επιπλέον, οι πιο επικίνδυνες δραστικές ουσίες αφαιρούνται από την εργαλειοθήκη για τη φυτοπροστασία, όπως περιγράφεται στην αξιολόγηση της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα και τα κατάλοιπα φυτοφαρμάκων [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 και κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 396/2005], η οποία διενεργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος REFIT.

Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι είναι αναγκαίο να διευρυνθεί το φάσμα των μη χημικών και βασικών δραστικών ουσιών χαμηλού κινδύνου που λαμβάνουν έγκριση από τις αρχές, ώστε να αυξηθούν οι επιλογές που έχουν στη διάθεσή τους οι αγρότες για τον έλεγχο των βλαβερών οργανισμών και να μειωθεί έτσι η εξάρτηση των αγροτών από τις πιο επικίνδυνες δραστικές ουσίες.

5.3 ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Η Επιτροπή υποστηρίζει σειρά ερευνητικών προγραμμάτων ώστε να διευρυνθεί το φάσμα των εναλλακτικών στρατηγικών, εργαλείων και τεχνολογιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον έλεγχο των επιβλαβών οργανισμών, και να προσδιοριστεί ο αντίκτυπος που προκαλεί η χρήση γεωργικών φαρμάκων στο περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία.

Η Επιτροπή, μέσω του προγράμματος-πλαισίου έρευνας και καινοτομίας «Ορίζων 2020», υποστηρίζει την έρευνα και καινοτομία προκειμένου να αναπτυχθούν πιο βιώσιμες στρατηγικές και πιο βιώσιμα εργαλεία και τεχνολογικά μέσα για τον έλεγχο των επιβλαβών οργανισμών με σκοπό την υποστήριξη της ΟΦΠ, όπως π.χ. νέα προϊόντα χαμηλού κινδύνου, βιολογικοί έλεγχοι και εργαλεία υποστήριξης για τη λήψη αποφάσεων, αλλά και να προσδιοριστεί ο αντίκτυπος που προκαλεί η χρήση των

γεωργικών φαρμάκων στο περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία[40].

Στο πλαίσιο της κοινωνικής πρόκλησης 2, η Επιτροπή διέθεσε 159 εκατ. EUR[41] για να υποστηρίξει την έρευνα σχετικά με την ΟΦΠ, τους αναδυόμενους κινδύνους που απειλούν τη φυτοπροστασία, τη χρήση εναλλακτικών τεχνικών αντί των χημικών γεωργικών φαρμάκων και συστήματα υποστήριξης για τη λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος εργασίας, εντός του 2020 αναμένεται να χρηματοδοτηθεί με το ποσό των 6 εκατ. EUR πρωτοβουλία για τον συντονισμό και την υποστήριξη ενός πανευρωπαϊκού δικτύου πρότυπων γεωργικών εκμεταλλεύσεων που εφαρμόζουν μεθόδους ΟΦΠ[42]. Πέραν της ΟΦΠ και των φυτοϋγειονομικών μέτρων, η Επιτροπή στηρίζει επίσης την έρευνα για τις οικολογικές μεθόδους και τη βιολογική γεωργία προκειμένου να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα της γεωργίας[43].

Επιπλέον, η ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για τη γεωργική παραγωγικότητα και βιωσιμότητα (EIP-AGRI)[44] συνδέει ευρωπαϊκά έργα έρευνας και καινοτομίας, που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα «Ορίζων 2020», με μικρότερες επιχειρησιακές ομάδες[45], οι οποίες δραστηριοποιούνται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης. Η διαδραστική καινοτόμος προσέγγιση που προωθεί η σύμπραξη EIP-AGRI, με βάση τη λεγόμενη πολυπαραγοντική προσέγγιση, ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ παραγόντων που διαθέτουν διαφορετικά αλλά συμπληρωματικά είδη γνώσεων (ερευνητές, αγρότες, σύμβουλοι, επιχειρήσεις, ΜΚΟ και άλλοι), συμβάλλοντας έτσι στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της έρευνας και της πρακτικής και ενθαρρύνοντας την υιοθέτηση καινοτόμων τεχνικών στην πράξη, με έμφαση κυρίως στη φυτοπροστασία και στην ολοκληρωμένη διαχείριση των επιβλαβών οργανισμών.

5.4 ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ ΟΧΓΦ

Οι συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας για την οδηγία ΟΧΓΦ που διοργανώνονται από την Επιτροπή προσφέρουν στα κράτη μέλη την ευκαιρία να επικοινωνούν σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ και να ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές.

Η Επιτροπή διοργανώνει εξαμηνιαίες συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας των κρατών μελών για την οδηγία ΟΧΓΦ, προκειμένου να εξετάζεται η εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ και να ανταλλάσσονται βέλτιστες πρακτικές. Επιπλέον, στις τελευταίες συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας, άμεσα ενδιαφερόμενοι όπως το ευρωπαϊκό δίκτυο δράσης εναντίον των γεωργικών φαρμάκων (PAN), η

[40] Διατίθεται στον ιστότοπο: Πρόγραμμα εργασίας 2016-2017 για την κοινωνική πρόκληση 2(https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-food_en.pdf) και πρόγραμμα εργασίας 2018-2020 για την κοινωνική πρόκληση 2 (SFS-04, SFS-05 και SFS-6) https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-food_en.pdf

[41] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-plant-health_en.pdf

[42] Διατίθεται στον ιστότοπο: SFS-6-2018-2020 https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-food_en.pdf

[43] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-18/agri_factsheets_07_ecological-approaches_ok_1545C778-C5D7-AA24-163D1DD06A4CDF2F_51894.pdf `

[44] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en

[45] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/about/operational-groups

ευρωπαϊκή ένωση προστασίας των καλλιεργειών (ECPA) και η ερευνητική ομάδα SPISE (τυποποιημένη διαδικασία για την επιθεώρηση των συστημάτων ψεκασμού στην Ευρώπη) παρουσίασαν το έργο τους.

Τον Μάιο του 2019 η Επιτροπή διοργάνωσε κοινή συνεδρίαση των ομάδων εργασίας για την οδηγία ΟΧΓΦ και για την επιβολή των ΦΠΠ ώστε να εξεταστούν ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος. Η συνεδρίαση συνδυάστηκε με τη διοργάνωση εργαστηρίου για την ΟΦΠ. Σκοπός του εργαστηρίου ήταν να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αξιολογήσουν την εφαρμογή της ΟΦΠ σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων, αξιοποιώντας την εμπειρία που αποκτήθηκε από τα σεμινάρια για την ΟΦΠ στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Καλύτερη κατάρτιση για ασφαλέστερα τρόφιμα» (BTSF).

Η τελευταία συνεδρίαση της ομάδας εργασίας για την οδηγία ΟΧΓΦ πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2019 από κοινού με την ομάδα εργασίας για τις γεωργοπεριβαλλοντικές στατιστικές και εστίασε σε ζητήματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος, με έμφαση κυρίως στην κατάρτιση πιο χρήσιμων εναρμονισμένων δεικτών κινδύνου.

5.5 ΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΥΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ ΟΧΓΦ

Η δικτυακή πύλη για την οδηγία ΟΧΓΦ διευκολύνει την ανταλλαγή σημαντικών πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών και άλλων ενδιαφερομένων σχετικά με την οδηγία ΟΧΓΦ και την ΟΦΠ.

Το 2017 η Επιτροπή έθεσε σε λειτουργία την ειδική δικτυακή πύλη για την οδηγία ΟΧΓΦ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en, όπως είχε προτείνει η ομάδα εμπειρογνωμόνων για τη βιώσιμη φυτοπροστασία που συστάθηκε από την ολλανδική Προεδρία το 2016, προκειμένου να διευκολύνει την ανταλλαγή σημαντικών πληροφοριών για την οδηγία ΟΧΓΦ και την ΟΦΠ.

Για να διευκολύνουν την ανταλλαγή σημαντικών πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερομένων, είκοσι επτά κράτη μέλη[46] κοινοποίησαν συνολικά 240 συνδέσμους που παραπέμπουν σε ισάριθμους ιστότοπους, στους οποίους οι χρήστες μπορούν να πραγματοποιούν τις αναζητήσεις τους με βάση το θέμα και το κράτος μέλος.

5.6 ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η ΚΓΠ υποστηρίζει, και τα μελλοντικά στρατηγικά σχέδια της ΚΓΠ θα συνεχίσουν να υποστηρίζουν, πολλές πτυχές της ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων.

Η τρέχουσα ΚΓΠ περιλαμβάνει πολλά μέσα που είναι, και θα είναι ακόμα περισσότερο στο μέλλον, κατάλληλα και αποτελεσματικά για την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων και την ΟΦΠ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί εν προκειμένω η συμβολή της ΚΓΠ στη σημαντική ανάπτυξη

[46] Η Βουλγαρία δεν κοινοποίησε ακόμα κανέναν σύνδεσμο δικτυακής πύλης για την οδηγία ΟΧΓΦ.

της βιολογικής γεωργίας: το 2018 το 7,5 % της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης καλλιεργούνταν πλέον με συστήματα βιολογικής παραγωγής, έναντι ποσοστού 2 % το 2000[47].

Η μελλοντική αιρεσιμότητα[48] που έχει προταθεί θα καλύπτει τις σημαντικότερες πτυχές των αρχών της ΟΦΠ, και ιδίως την αμειψισπορά και τις απαιτήσεις για το ελάχιστο ποσοστό των γεωργικών περιοχών που θα βρίσκονται σε καθεστώς μη παραγωγικής χρήσης γης, καθώς και τις άλλες σχετικές διατάξεις της οδηγίας ΟΧΓΦ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή προτείνει επίσης την περαιτέρω ενοποίηση του συστήματος παροχής συμβουλών σε αγρότες και την καλύτερη ενσωμάτωσή του στις ερευνητικές δραστηριότητες και στις γνώσεις που μεταφέρονται από τα δίκτυα της ΚΓΠ. Επιπλέον, στην πρόταση διατηρούνται οι υφιστάμενες γεωργοπεριβαλλοντικές και κλιματικές ενισχύσεις που ενθαρρύνουν τους αγρότες να εφαρμόσουν εναλλακτικές (όπως π.χ. βιολογικές) μεθόδους ελέγχου των επιβλαβών οργανισμών. Η τρέχουσα ΚΓΠ περιλαμβάνει πρακτικές οικολογικής μέριμνας, οι οποίες υποστηρίζονται με τη χορήγηση άμεσων κρατικών ενισχύσεων στους αγρότες, ενώ στο μέλλον τα κράτη μέλη θα έχουν μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων όταν καταρτίζουν τα λεγόμενα οικολογικά προγράμματα, μεταξύ άλλων για να προωθούν εναλλακτικές τεχνικές αντί των γεωργικών φαρμάκων. Ο σαφής προσδιορισμός των υποχρεωτικών αρχών της ΟΦΠ έχει καίρια σημασία για τις εν λόγω ενισχύσεις, οι οποίες παρέχονται ως κίνητρο και υπερβαίνουν τις υποχρεωτικές απαιτήσεις.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει πλέον να περιγράφουν στα στρατηγικά σχέδια που εκπονούν βάσει της ΚΓΠ με ποιον τρόπο τα σχέδια αυτά θα συμβάλλουν στους μακροπρόθεσμους εθνικούς στόχους που ορίζονται στο πλαίσιο της νομοθεσίας για το περιβάλλον και το κλίμα, μεταξύ άλλων και στην οδηγία ΟΧΓΦ. Το ίδιο ισχύει και για τα εθνικά σχέδια δράσης της οδηγίας ΟΧΓΦ που περιλαμβάνουν ποσοτικούς και άλλους στόχους, μέτρα, χρονοδιαγράμματα και δείκτες και αποσκοπούν στη μείωση των κινδύνων και των επιπτώσεων που προκαλεί η χρήση γεωργικών φαρμάκων στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Η πορεία εφαρμογής των σχεδίων ΚΓΠ των κρατών μελών θα παρακολουθείται, ενώ ο αντίκτυπος θα αξιολογείται με βάση τους καθιερωμένους δείκτες. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλίζεται ότι, υπό την επίβλεψη της Επιτροπής, η ΚΓΠ θα υποστηρίζει γεωργικές πρακτικές που ενθαρρύνουν την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων σύμφωνα με τις ανάγκες και με βάση τις κατευθύνσεις της Πράσινης Συμφωνίας.

5.7 ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

Λόγω των διαφόρων αδυναμιών που εντοπίστηκαν κατά την εφαρμογή της οδηγίας και του έντονου προβληματισμού των ενδιαφερομένων για τη χρήση των γεωργικών φαρμάκων, η Επιτροπή θα αξιολογήσει κατά πόσον η οδηγία πέτυχε τους επιδιωκόμενους στόχους της. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης θα ληφθούν υπόψη στις μελλοντικές ενέργειες που θα υλοποιηθούν για τον περιορισμό της χρήσης και του κινδύνου των χημικών γεωργικών φαρμάκων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και της στρατηγικής

[47] Διατίθεται στον ιστότοπο: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Organic_farming_statistics

[48] Με τους κανόνες πολλαπλής συμμόρφωσης που ισχύουν επί του παρόντος, αλλά και τα συστήματα αιρεσιμότητας που προτείνονται για το μέλλον διασφαλίζεται ότι οι αγρότες μπορούν να λαμβάνουν το σύνολο των ενισχύσεων που προβλέπει η ΚΓΠ μόνο αν τηρούν τους βασικούς κανόνες για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

για τη βιοποικιλότητα, και παράλληλα θα χρησιμοποιηθούν ως βάση για τη χάραξη και τη στήριξη των πολιτικών που θα επιλεγούν στο μέλλον, οι οποίες θα περιλαμβάνουν και την αναθεώρηση της οδηγίας ΟΧΓΦ.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Λιγότερο από το ένα τρίτο των κρατών μελών ολοκλήρωσαν την επανεξέταση του αρχικού τους ΕΣΔ εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας των πέντε ετών. Μεταξύ των κρατών που επανεξέτασαν τα ΕΣΔ τους, τα περισσότερα δεν διόρθωσαν τις αδυναμίες που είχε εντοπίσει η Επιτροπή στα αρχικά τους ΕΣΔ, καθώς μόνο στο 20 % των αναθεωρημένων ΕΣΔ καθορίζονται υψηλού επιπέδου στόχοι με γνώμονα τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν στο πλαίσιο μακροπρόθεσμων στρατηγικών για τη μείωση των κινδύνων και των επιπτώσεων της χρήσης γεωργικών φαρμάκων. Παρά τις εν λόγω αδυναμίες των ΕΣΔ, τα κράτη μέλη σημείωσαν πρόοδο στην εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ. Τα περισσότερα κράτη μέλη θέσπισαν ολοκληρωμένα συστήματα κατάρτισης και πιστοποίησης των χρηστών, καθώς και δέσμη μέτρων για την προστασία των υδάτων, καθώς και τον ασφαλή χειρισμό και την ασφαλή αποθήκευση των γεωργικών φαρμάκων. Ωστόσο, η ΟΦΠ εφαρμόζεται σε περιορισμένο βαθμό με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν αρκετά στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι οι αρχές της ΟΦΠ εφαρμόζονται συστηματικά.

Σύμφωνα με τον εναρμονισμένο δείκτη κινδύνου 1, μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας ΟΧΓΦ, ο κίνδυνος για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον από τα ΦΠΠ που πωλούνται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει περιοριστεί. Επιπλέον, ο κίνδυνος αυτός περιορίστηκε, παρά το γεγονός ότι οι ποσότητες των ΦΠΠ που πωλούνται και χρησιμοποιούνται παρέμειναν σχετικά σταθερές, γεγονός που αποδεικνύει ότι το προφίλ των γεωργικών φαρμάκων που πωλούνται και χρησιμοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μεταβληθεί. Την ίδια στιγμή όμως, σύμφωνα με τον εναρμονισμένο δείκτη κινδύνου 2, φαίνεται ότι αυξήθηκαν οι άδειες έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, ο κίνδυνος είναι πολύ πιθανό να περιοριστεί ακόμα περισσότερο, αν η οδηγία ΟΧΓΦ εφαρμοστεί αποτελεσματικότερα και, ιδίως, αν η χρήση των τεχνικών ΟΦΠ επεκταθεί περαιτέρω και διαδοθεί, μεταξύ άλλων, η χρήση των τεχνικών ελέγχου των επιβλαβών οργανισμών. Η Επιτροπή, ακολουθώντας τις πρόσφατες συστάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δεσμεύτηκε επίσης ότι θα καταρτίσει και άλλους δείκτες που θα αποτυπώνουν καλύτερα την εξέλιξη της χρήσης των γεωργικών φαρμάκων, καθώς και τους συναφείς κινδύνους, δίνοντας κυρίως έμφαση στις άδειες έκτακτης ανάγκης.

Οι προσπάθειες που εξακολουθεί να καταβάλλει η Επιτροπή, μέσω των ενεργειών που αναλύθηκαν ανωτέρω και μέσω των δραστηριοτήτων ελέγχου, παρακολούθησης και κατάρτισης που υλοποιεί, είχαν ως αποτέλεσμα να βελτιωθεί η εφαρμογή της οδηγίας ΟΧΓΦ, αλλά όχι και η ποιότητα των ΕΣΔ. Όσον αφορά τα κράτη μέλη που δεν έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που υπέχουν βάσει της οδηγίας ΟΧΓΦ, η Επιτροπή εξετάζει επί του παρόντος τη λήψη και άλλων μέτρων, χωρίς να αποκλείει το ενδεχόμενο να κινήσει διαδικασίες επί παραβάσει. Σε συνδυασμό με την αξιολόγηση, η Επιτροπή θα εκπονήσει νομοθετική πρόταση για την αναθεώρηση της οδηγίας ΟΧΓΦ.

Τέλος, στο πλαίσιο της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, η Επιτροπή θα προβεί σε ενέργειες για να μειωθεί κατά 50 % η χρήση και ο κίνδυνος των χημικών γεωργικών φαρμάκων έως το 2030 και για να μειωθεί κατά 50 % η χρήση των πιο επικίνδυνων γεωργικών φαρμάκων έως το 2030. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή θα αναθεωρήσει την οδηγία ΟΧΓΦ, θα εμπλουτίσει τις διατάξεις για την ΟΦΠ και θα ενθαρρύνει την περαιτέρω χρήση

εναλλακτικών μέσων προκειμένου να προστατευθούν οι συγκομιδές από τους επιβλαβείς οργανισμούς και τις νόσους.